

Ο Τζαμαργιάς έπλασε τις μορφές χωρίς να κατακερματίσει το λόγο

> «Φτωχοί και άγιοι» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη από την ΕΘΑΛ

Ο Κώστας Δημητρίου αργά και επιβλητικά εξιστορεί τον «Ξεπεσμένο Δερβίση», έτσι αρχίζει η παράσταση και με το ίδιο τρόπο τελειώνει, οριοθετώντας την κυκλική δομή του δράματος. Ο κύκλος, υπαρξιακής σημασίας σχήμα στον κόσμο του Παπαδιαμάντη (ο ατελείωτος κύκλος των παθών, η γραμμική αντίληψη του χρόνου ως καρτερικής εναλλαγής νυκτών και ημερών), είναι ταυτόχρονα και επαναλαμβανόμενο δομικό στοιχείο των κειμένων του. Το γεγονός ότι ο σκηνοθέτης Τάκης Τζαμαργιάς περι-κυκλώνει τη διασκευή των πέντε διηγημάτων του Παπαδιαμάντη που έκαναν οι αδελφοί Κούφαλη μ' ένα έκτο, δεν δηλώνει μόνο την εναρμόνιση της δομής της παράστασης με την κυκλική δομή με το συγγραφέα. Προφανώς, για το σκηνοθέτη σημασία είχε η μουσική που ακούγεται στο κείμενο από το νάι του δερβίση, ο αμανές του, το μοτίβο της ομογένειας αυτού του πολυπολιτισμικού κόσμου (πόσο πήγαινε το κείμενο του διηγήματος στην παλιά Λευκωσία!).

Απ' εκεί και πέρα η μουσική του Δημήτρη Ζαρβού ανέλαβε να συνεχίσει τα μοτίβα που περίγραψε ο Παπαδιαμάντης στο «Χαμένο Δερβίση», και η σειρά και η «περιπλοκή» των κειμένων ακολούθησαν τη διασκευή των Αντώνη και Κωνσταντίνου Κούφαλη. Οι πέντε μικρόκοσμοι των διηγημάτων «Το Χριστόψωμο», «Η Σταχομαζώχτρα», «Η Ντελνισυφέρω», «Ο

Αμερικάνος», «Ο Πολιτισμός εις το Χωρίον» έπρεπε, χωρίς να χάσουν το περίγραμμα της αυτοτελούς τους ιστορίας, να αποκαλύψουν την ενότητα του κόσμου του Παπαδιαμάντη. Η ομαλή σύνδεση των κειμένων ήταν από τα καλύτερα προσόντα της συγκεκριμένης διασκευής, αλλά και το μέτρο της δραματοποίησης του αφηγηματικού λόγου, της διαλογοποίησης της συνεχούς ροής του πρωτότυπου κειμένου, που ήταν από τα δυσκολότερα ζητούμενα για τους συγγραφείς της διασκευής, επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Πιστεύω πως η σκηνοθεσία του Τάκη Τζαμαργιά έπλασε τις μορφές της παράστασης χωρίς να κατακερματίσει την πολύτιμη ύλη του λόγου. Η αφήγηση διαμοιράστηκε μεταξύ πολλών αφηγητών, αλλά ακριβώς αυτό λειτούργησε ως ο καλύτερος τρόπος δραματοποίησης. Το θέατρο αναδύθηκε από την αφήγηση χωρίς να την τραυματίσει. Η συντομία των διηγημάτων (ως κειμένων) βοηθούσε τη σκηνική αναπαράσταση των υποθέσεων. Εκεί που οι προσπάθειες της θεατρικής μεταφοράς του κειμενικού όγκου της «Φόνισσας» (όσες έχουμε δει-από το Χατζάκη παλαιότερα και από το

Χρίστο Ζάνο πρόσφατα) ωθούν τους σκηνοθέτες στη δύσκολη αναζήτηση θεατρικών αναλόγων (θρησκευτικής τελετουργίας και συγγενούς με το αρχαίο δράμα τραγωδίας αντίστοιχα), η περιορισμένη δράση των διηγημάτων επέτρεψαν στον Τζαμαργιά να αποδώσει τις πράξεις των ηρώων μέσα από τη διασταύρωση των πολλαπλών αφηγήσεων, δηλαδή να μείνει πολύ κοντά στη φωνή του συγγραφέα. Αλλά και τα μικρά μονολογικά κομμάτια, και οι σύντομοι διάλογοι είχαν φυσικότητα, ποιότητα και βαθιά συναισθηματικότητα χωρίς δραματική υπερβολή.

Το μεγάλο επίτευγμα της παράστασης είναι η αρμονική σύμπραξη της ανόμοιας λόγω πείρας, ηλικίας, αλλά και προσωπικών υποκριτικών διαστάσεων, ομάδας. Ο καθένας κατάφερε να σκώσει εκείνο το βάρος που του αναλογούσε χωρίς να σπάσει τη συνοχή και την αρμονία του συνόλου. Όλοι τους δούλεψαν το λόγο μέχρι που «ενσωμάτωσαν» στις μορφές που παρουσίασαν τη λαλιά του κειμένου. Οι γρήγορες αλλαγές των υποκριτικών στόχων δεν αποοπούσαν την προσοχή τους από την απόδοση του κύριου νοήματος της παράστασης.

Φτωχοί και άγιοι, οι ήρωές τους περίφεραν την αθωότητά τους στους δρόμους της μοίρας τους, αμάρταναν και πλήρωναν το τίμημα, διάνυσαν την απόσταση μεταξύ της πεζής καθημερινότητας και υψηλής ποίησης. Η Πατρίσια Πεττεμερίδου είχε καταπληκτική συναισθηματική μεταδοτικότητα στη «Σταχομαζώχτρα», η Κατερίνα Καζαντζή ήταν πολύ ακριβής και αποτελεσματική σε κάθε ψυχική διάθεση, κωμική και τραγική. Η Γεωργία Θεοδωρακοπούλου δημιούργησε μια πολύ ζωντανή Ντελνισυφέρω. Ο Δημήτρης Κωνσταντινίδης ως Μπάρμπα Στέργιος ήταν μια τόσο παπαδιαμάντια μορφή που θύμιζε... Ντοστοέφσκι. Κανείς δεν πάτησε έξω από τα καθορισμένα από το σκηνοθέτη υφολογικά σύνορα.

Ανάφερα τον Ντοστοέφσκι, επειδή για άλλη μια φορά ένιωθα έντονη τη συγγένεια των δύο δημιουργών. Οι Άγιοι της Συμπόνιας ήξεραν να επιβραδύνουν το βήμα τους έτσι που να συντονίζονται με τους τελευταίους ταπεινούς και καταφρονημένους. Ως άλλοι «φτωχούληδες του Θεού», μοίραζαν την ψυχή τους όλη στους φτωχούς και άγιους.

NONA ΜΟΛΕΣΚΗ

Θεατρική διασκευή: Αντώνης και Κωνσταντίνος Κούφαλη
Σκηνοθεσία: Τάκης Τζαμαργιάς
Σκηνικά/κοστούμια: Εδουάρδος Γεωργίου
Μουσική: Δημήτρης Ζαρβός
Σχεδιασμός φωτισμού: Αλέξανδρος Γιότοβιτς
Παίζουν: Γιάννης Αντωνίου, Μάρινος Ανωγυριάτης, Μαρίνα Βρόντη, Κώστας Δημητρίου, Γεωργία Θεοδωρακοπούλου, Κατερίνα Καζαντζή, Δημήτρης Κωνσταντινίδης, Πατρίσια Πεττεμερίδου, Γιώργος Σύννος